

11. Evans C., Krever R. E., Mellor P. Tax Simplification. Kluwer Law International. 2015. 346 p.

12. Korth C. M. Sensible Tax Reform: Simple, Just and Effective. Morgan James Publishing. 2014. 246 p.

13. James S., Sawyer A., Budak T. The Complexity of Tax Simplification: Experiences From Around the World. Springer, 2016. 273 p.

REFERENCES

Clark, C. S., and Farber, L. *The Need for Tax Simplification: A Challenge and an Opportunity*. Certified General Accountants Association of Canada, 2011.

Derevianko, A. "Podatok na vyvedenyi kapital: varto chy ni?" [Withdrawal tax: Is it worth it or not?]. <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/6/642318/>

Dubrovskiy, V. "Liberalna podatkovna reforma: to be or not to be" [Liberal tax reform: to be or not to be]. <https://www.epravda.com.ua/columns/2015/10/21/564131/>

Evans, C., Krever, R. E., and Mellor, P. *Tax Simplification*. Kluwer Law International, 2015.

Hetman, O., and Yankovskyi, P. "Elektronne administruvannya PDV: henotsyd biznesu chy sposib borotby z «podatkovymy yamamy»?" [Electronic VAT Administration: Business Genocide or a Way to Fight Tax Pits?]. <https://www.epravda.com.ua/publications/2016/09/29/607046/>

James, S., Sawyer, A., and Budak, T. *The Complexity of Tax Simplification: Experiences From Around the World*. Springer, 2016.

Korth, C. M. *Sensible Tax Reform: Simple, Just and Effective*. Morgan James Publishing, 2014.

MacEwan, A. *Neo-liberalism or Democracy?: Economic Strategy, Markets, and Alternatives for the 21st Century*. Zed Books, 1999.

Miklosh, I. "Shliakh do protsvitannia – cherez ekonomichnu svobodu" [The way to prosperity is through economic freedom]. <https://www.epravda.com.ua/columns/2015/07/18/551250/>

Novak, A. *Yak pidniaty ukrainsku ekonomiku* [How to boost the Ukrainian economy]. Kyiv: Hnozis, 2011.

Pynzenyk, V. "Koni ne vynni, abo Reformy chy yikh imitatsiia" [Horses are not to blame, or Reforms or imitations]. http://pynzenyk.com.ua/Achievements/list.php?SECTION_ID=83

Romaniuk, O. "«Podatkovna reforma» dlia FOP: cherez shcho rozhorivsia skandal" [Tax reform for the private entrepreneurs: why the scandal flared up]. <https://news.finance.ua/ua/news/-/444455/podatkovna-reforma-dlya-fop-cherez-shhorozgorivsia-skandal>

Solohub, D., and Nikolaichuk, S. "Podatkovna reforma: pohliad iz NBU" [Tax reform: a view from the NBU]. <https://www.epravda.com.ua/columns/2015/11/4/565853/>

УДК 338
JEL: M41; Q14

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «АГРОМИР-СТ»

©2019 ЕЛІСЕЄВА О. К., ПРИХОДЬКО А. Є.

УДК 338
JEL: M41; Q14

Елісеєва О. К., Приходько А. Є. Удосконалення обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління підприємства сільського господарства «Агромир-СТ»

У статті досліджено підходи до обліку дебіторської та кредиторської заборгованості з урахуванням зарубіжних і вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку, класифікацію й підходи до оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як об'єкта бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Розроблено науково-методичні та організаційно практичні пропозиції з удосконалення обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. На основі проведеного аналізу класифікація дебіторської заборгованості була доповнена такими ознаками: залежно від проведеної роботи для погашення заборгованості; залежно від можливості передачі управління заборгованістю аутсорсеру. Важливою методологічною основою обліку та економічного аналізу кредиторської заборгованості є її науково обґрунтована класифікація. Враховуючи вимоги практики управління кредиторською заборгованістю, її класифікація доповнилася такими критеріями: залежно від виконаної роботи з повернення заборгованості; залежно від можливості переведення управління боргом на аутсорсера.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, вдосконалення, облік, аналіз, управління, підприємство.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-293-298>

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Елісеєва Оксана Костянтинівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри статистики, обліку та економічної інформатики, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

Приходько Анастасія Євгенівна – магістр, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)
E-mail: anastasiia.prykhodko@gmail.com

УДК 338
JEL: M41; Q14

Елісеєва О. К., Приходько А. Є. Совершенствование учета и анализа дебиторской и кредиторской задолженности в системе управления предприятия сельского хозяйства «Агромир-СТ»

В статье исследованы подходы к учету дебиторской и кредиторской задолженности с учетом зарубежных и отечественных стандартов бухгалтерского учета, классификация и подходы к оценке дебиторской и кредиторской задолженности как объекта бухгалтерского

UDC 338
JEL: M41; Q14

Yeliseyeva O. K., Prykhodko A. Ye. Improving the Accounting and Analysis of Receivables and Payables in the Management System of the Agricultural Enterprise «Ahromyr-ST»

The article explores approaches to accounting for receivables and payables, taking with a view of the foreign and national accountance standards, classification and approaches to evaluating receivables and payables as an object of accountance and the economic analysis. Scientific-methodical and orga-

учета и экономического анализа. Разработаны научно-методические и организационно-практические предложений по совершенствованию учета и анализа дебиторской и кредиторской задолженности в системе управления предприятием. На основе проведенного анализа классификация дебиторской задолженности была дополнена такими признаками: в зависимости от проведенной работы для погашения задолженности; в зависимости от возможности передачи управления задолженностью аутсорсеру. Важной методологической основой учета и экономического анализа кредиторской задолженности является ее научно обоснованная классификация. Учитывая требования практики управления кредиторской задолженностью, ее классификация дополнилась такими критериями: в зависимости от выполненной работы по возвращению задолженности; в зависимости от возможности переведения управления долгом на аутсорсера.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, усовершенствование, учет, анализ, управление, предприятие.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Елисейева Оксана Константиновна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой статистики, учета и экономической информатики, Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара (просп. Гагарина, 72, Днепр, 49010, Украина)

Приходько Анастасия Евгеньевна – магистр, Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара (просп. Гагарина, 72, Днепр, 49010, Украина) **E-mail:** anastasiia.prykhodko@gmail.com

nizational-practical proposals are developed to improve the accounting and analysis of receivables and payables in the enterprise management system. On the basis of the carried out analysis, the classification of receivables has been supplemented by the following characteristics: depending on the work carried out to pay the debt; depending on the ability to transfer debt management to an outsourcer. An important methodological basis for accounting and economic analysis of payables is its scientifically sound classification. In view of the requirements of the practice of managing payables, its classification is supplemented by such criteria: depending on the work carried out to pay the debt; depending on the possibility of transferring the debt management to an outsourcer.

Keywords: receivables, payables, improvement, accounting, analysis, management, enterprise.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Yeliseyeva Oksana K. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Statistics, Accounting and Economic Informatics, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

Prykhodko Anastasiia Ye. – Master, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine) **E-mail:** anastasiia.prykhodko@gmail.com

Вплив на розвиток сільського господарства, галузева невизначеність зумовили занепад складових виробничого та фінансового потенціалу агропідприємств. Зменшилися обсяги оборотних фондів, збільшився дефіцит фінансових ресурсів, зросла дебіторська та кредиторська заборгованість, що, своєю чергою, зумовило тривалу кризу неплатежів. Ці негативні тенденції сприяли порушенню фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності сільськогосподарських підприємств.

Проблемою вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління сільськогосподарським підприємством є збільшення за останні роки їх частки в складі балансу. Такі зміни пояснюються тим, що на підприємстві відбувається невиконання фінансових зобов'язань контрагентів, у зв'язку з чим порушується нормальний циклічний процес перетворення активу в грошові кошти та навпаки. Внаслідок цього відбувається погіршення платоспроможності підприємства.

Теоретичні та практичні аспекти управління заборгованістю суб'єктів господарювання розглянуто у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених, таких як: Е. Вілсон, Є. Хелферт, Дж. К. Ван Хорн, М. Білик, Е. Брігхем, А. Бернстайн, Р. Брейлі, Г. Кірейцев та інших. Значний внесок у вдосконалення обліку розрахункових операцій та управління заборгованістю підприємств зробили вчені М. Білуха, О. Василик, В. Івахненко, М. Коробов, А. Лахтіонова, Є. Мних, С. Шкарабан та інші [3].

Теоретико-методологічні засади формування ефективного механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю досліджені в працях М. Бардадима, А. Лігоненко, Н. Новікової, А. Черненко, В. Храпкіної, Г. Худякової. Окремі аспекти управ-

ління боргами суб'єктів господарювання, з урахуванням галузевих особливостей їх діяльності, висвітлені М. Гордієнко, Н. Сіренко, Т. Буровою [3].

Втім, більшість авторів розглядають переважно питання формування кредитної політики, спрямованої на запобігання виникненню неконтрольованої та простроченої заборгованості, але значно менше уваги приділяють розробці комплексного підходу до управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на стадії її виникнення та інкасації. Недостатньо висвітленими залишаються також галузеві особливості формування заборгованості та керування нею, зокрема на сільськогосподарських підприємствах.

Враховуючи дослідження вчених з обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, залишаються невирішеними питання, що стосуються забезпечення внутрішніх користувачів інформації [1].

Метою статті є розробка рекомендацій щодо вдосконалення обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління підприємства на прикладі сільського господарства «Агромир-СТ».

На *рис. 1* наведено динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості сільськогосподарського підприємства «Агромир-СТ» за 2014–2018 рр.

Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості сільськогосподарського підприємства «Агромир-СТ» (див. *рис. 1*) свідчить про зростання їх частки у складі фінансової звітності. Якщо у 2014 р. її величина в загальному обсязі оборотних активів становила 68,6%, то в кінці 2018 р. – 78,6%. Таке стрімке погіршення фінансового стану сільськогосподарського підприємства за останні роки, перш за все, було спричинено проблемами в його кредитній

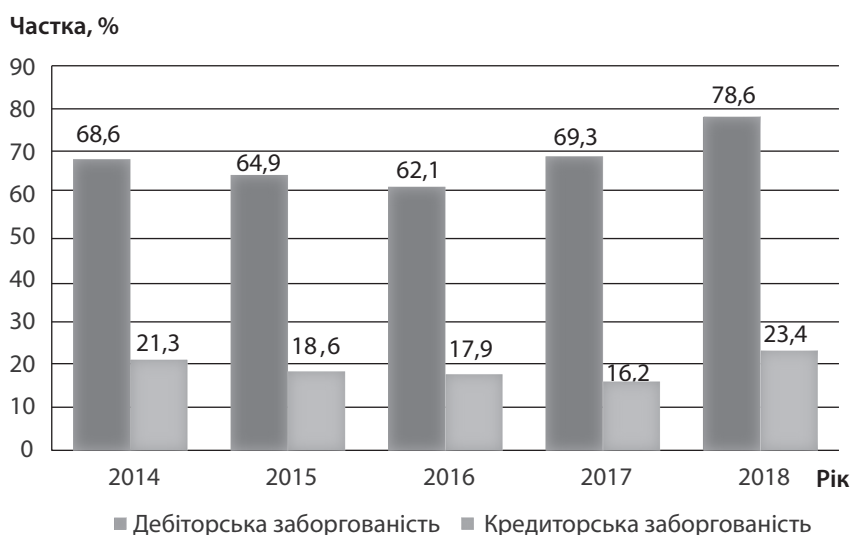

Рис. 1. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості сільськогосподарського підприємства «Агромир-СТ» за 2014–2018 рр.

Джерело: розроблено на основі [2].

діяльності та управлінні заборгованістю. Негативні наслідки зростання дебіторської заборгованості посилюються внаслідок того, що вона відіграє значну роль у формуванні фінансових ресурсів підприємства.

З а розрахунками, частка дебіторської заборгованості в активах підприємства протягом досліджуваного періоду зростає на 10%. І хоча частка кредиторської заборгованості в структурі балансу є суттєво меншою, необґрунтоване зростання боргів дебіторів спричиняє нестачу грошових коштів в обороті, що супроводжується необхідністю залучення додаткових джерел фінансування та можуть приймати при цьому форму простроченої кредиторської заборгованості або банківських кредитів [5].

З розвитком конкуренції на ринку та зниженням прибутковості перспективи розвитку будь-якого підприємства значною мірою залежать від стану його заборгованості та управління нею.

Причинами збитковості аграрних підприємств є неефективне управління оборотним капіталом, послаблення контролю за дотриманням розрахунково-платіжної системи. Так, необачність призводить до значного зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, що є важливим джерелом формування фінансових ресурсів аграріїв [4].

Існування проблеми неплатежів зумовлює те, що суб'єкти господарювання на перший план висувують розв'язання власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань за платежами перед партнерами, а отже, для ефективного управління заборгованістю підприємству потрібно регулярно слідкувати за рівнем дебіторської та кредиторської заборгованості, їх співвідношенням, періодом погашення та показниками оборотності. Визначальною характеристикою для оцінки ефективності управління заборгованістю

є її оборотність, яку характеризують відповідним коефіцієнтом та періодом обороту (табл. 1).

З табл. 1 бачимо, що оборотність дебіторської заборгованості сільськогосподарського підприємства «Агромир-СТ» у досліджуваному періоді є досить низькою та стрімко погіршується. Відповідно, період інкасації боргів дебіторів зростає дуже суттєво майже на 100 днів. Формування дебіторської заборгованості є наслідком політики, спрямованої на підвищення товарообороту, а отже, за інших незмінних умов, при додержанні дебіторами своїх зобов'язань має супроводжуватися зростанням доходу [6].

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості та тривалість оплати боргів кредиторам протягом досліджуваного періоду є відносно стабільними. Більш швидка оборотність дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською дає змогу підприємству отримати грошові кошти від дебіторів і спрямувати їх на погашення своїх боргів. За умови, якщо дебітори дотримуються договірних термінів своїх платежів, підприємство має вільні обігові кошти у своєму розпорядженні.

Отже, зростаюча оборотність дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською не завжди забезпечує достатність оборотних коштів, тому під час встановлення умов розрахунків із покупцями та постачальниками підприємству часто доводиться робити вибір між необхідністю мати вільні кошти в обігу та збереженням достатнього рівня платоспроможності. З цією метою є необхідність регулярно здійснювати аналіз договірних умов підприємства з дебіторами та прогнозувати розмір виплат.

Для дослідження дебіторської та кредиторської заборгованості на сільськогосподарському підприємстві використано окремі напрямки в системі

Показники оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві «Агромир-СТ»

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,46	2,83	3,23	2,91	2,38
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	175	162	153	214	341
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,72	3,81	4,16	4,46	3,84
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	201	208	158	142	139

Джерело: складено на основі [4].

управління для вдосконалення аналізу та запропоновано введення комплексного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості.

Методикою такого аналізу є включення до основної структури деяких елементів традиційного аналізу та управлінського обліку. Такий підхід дасть змогу зміцнити фінансовий стан підприємства, виявити його нереалізовані вигоди, збільшити ефективність контролю надходжень грошових коштів у погашення дебіторської заборгованості. Використання такої методики управлінського обліку сприятиме збереженню власного капіталу підприємства [7].

Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління на підприємстві проводиться комплексно та має такі етапи, що наведені на *рис. 2*.

Практичне використання такої методики сприятиме посиленню економічного ефекту від реалізації товарів і прискоренню отримання грошових коштів від дебіторів. При відсутності потреби на підприємстві поліпшувати стан дебіторської заборгованості необхідно проводити її моніторинг за обсягами товарів, видами та термінами погашення відповідно до критичних значень, що встановлені розрахунковим шляхом.

Послідовність аналізу кредиторської та дебіторської заборгованості майже однакова. Її вивчають загалом, а також за окремими видами та кредиторами (*рис. 3*).

При аналізі кредиторської заборгованості починають з дослідження її складу та структури за даними Балансу підприємства. Після цього розраховують частку кожного виду кредиторської заборгованості в її загальній сумі. Такі показники обчислюють за планом і фактично. При їх порівнянні визначають відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановлюють причини змін окремих її елементів і розробляють заходи щодо врегулювання заборгованості, особливо тих її складників, які негативно впливають на діяльність підприємства [8].

Аналіз кредиторської заборгованості здійснюється за допомогою третього та четвертого розділів пасиву балансу. Завдяки аналізу на підприємстві можна оцінити структуру кредиторської заборго-

ваності в розрізі окремих статей по відношенню до загального розміру кредиторської заборгованості [5].

Зміни в обсязі та складі кредиторської заборгованості, час, причини реальності і характер виникнення боргів виявляють за даними балансу й аналітичного обліку розрахунків з кредиторами. Своєю чергою, простроченій кредиторській заборгованості підприємства мають приділяти особливу увагу.

Згідно з організаційно-методичною моделлю аналізу кредиторської заборгованості підприємства на першому етапі визначають склад і структуру кредиторської заборгованості, здійснюють аналіз відхилень і тенденцій у змінах статей кредиторської заборгованості за декілька років.

ВИСНОВКИ

Економічне становище підприємства «Агромир-СТ» зумовлює потребу в радикальних і реальних заходах, які дадуть змогу забезпечити управління розрахунками на принципах оптимізації інтересів підприємств-партнерів. Удосконалення процесу управління заборгованістю як невіднятою складовою функціонування сільськогосподарського підприємства залишається важливою проблемою, оскільки останніми роками спостерігається стрімке погіршення фінансового стану, що проявляється у зростанні обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості та уповільненні її оборотності.

Необхідність забезпечення одночасного, взаємоузгодженого управління боргами підприємств зумовлене тим, що єдиним джерелом коштів для погашення кредиторської заборгованості є надходження коштів від продажу (інкасації боргів покупців).

Отже, основним завданням кредитної політики в контексті формування ефективного механізму керування боргами є синхронізація надходження грошових коштів від покупців і платежів постачальникам з одночасним збільшенням валового грошового потоку й прибутку компанії.

Таким чином, з метою досягнення сталого розвитку підприємства необхідно впровадити постійний моніторинг дебіторської та кредиторської заборгованості. Має бути впроваджена чітка організація управління його заборгованістю шляхом виокремлення

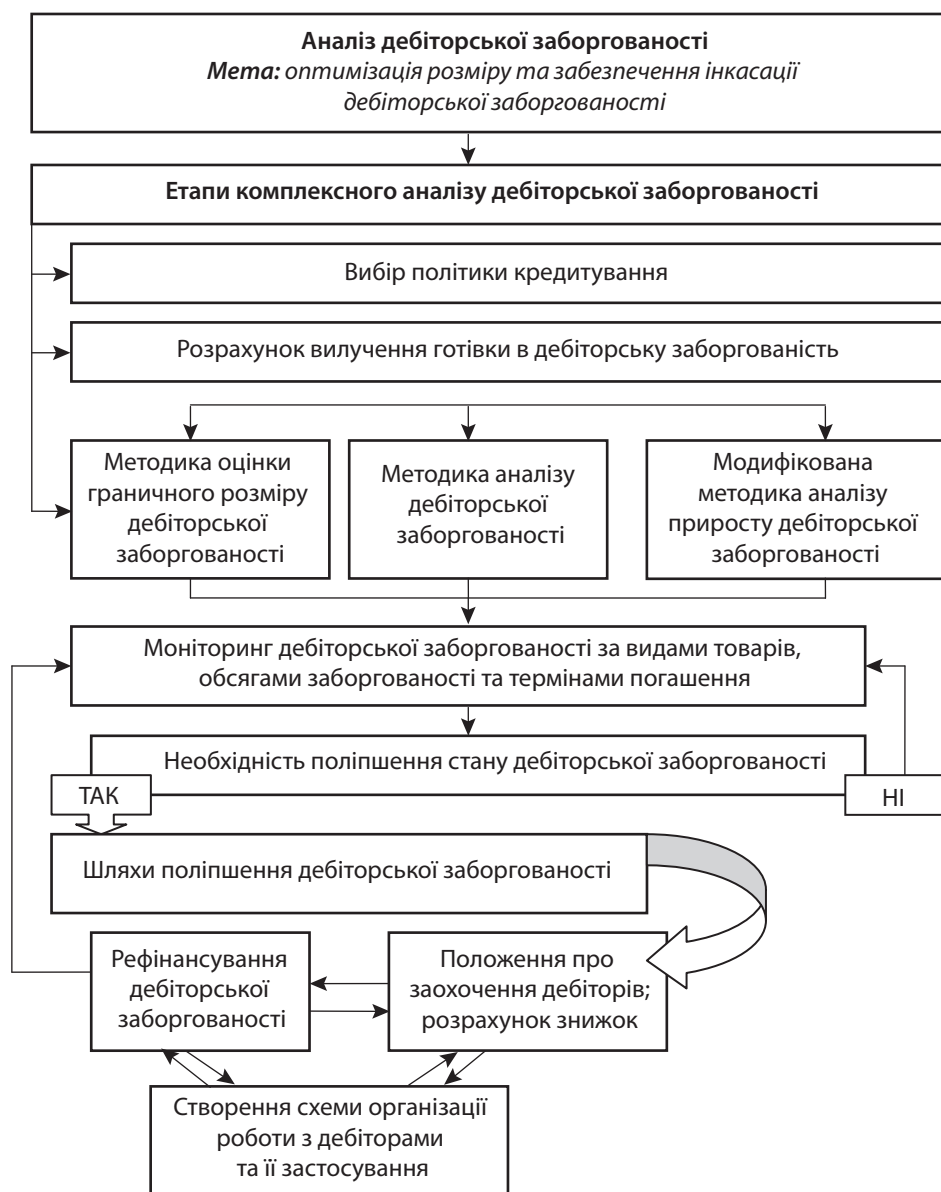

Рис. 2. Схема проведення комплексного аналізу дебіторської заборгованості

Джерело: розроблено на основі [3].

основних понять і процедур самої системи управління. ТОВ «Агромир-СТ» потрібно завчасно виявляти наявні проблеми формування та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Хом'як Р. Л., Лемішовський В. І. Бухгалтерський облік та оподаткування: навч. посібник. Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2009. 1112 с.
2. Гарасим П. М., Лобода Н. О., Гарасим М. П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2014. Вип. 11. Ч. 2. С. 102–110.
3. Зеленко С. В., Горбатюк О. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2014. Вип. 11. Ч. 1. С. 65–71.
4. Міронова О. Облік безнадійної дебіторської заборгованості: від створення резерву до списання. *Інтерактивна бухгалтерія*. 2015. № 57. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/5535/62888>
5. Міщенко Н. Д., Міщук А. І. Кредиторська заборгованість торговельного підприємства: проблеми оцінки та управління. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 22.3. С. 292–296.
6. Попазова О. В. Тенденції змін дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємствах України. *Азросвіт*. 2015. № 7. С. 40–44.
7. Сопко В. В., Муковіз В. С., Шарапа О. М. Особливості визначення та регулювання обліку кредиторської заборгованості // Глобалізаційні виклики розвитку національних економік : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19–20 жовтня 2017 р.). Київ : КНТЕУ, 2017. С. 635–647.
8. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

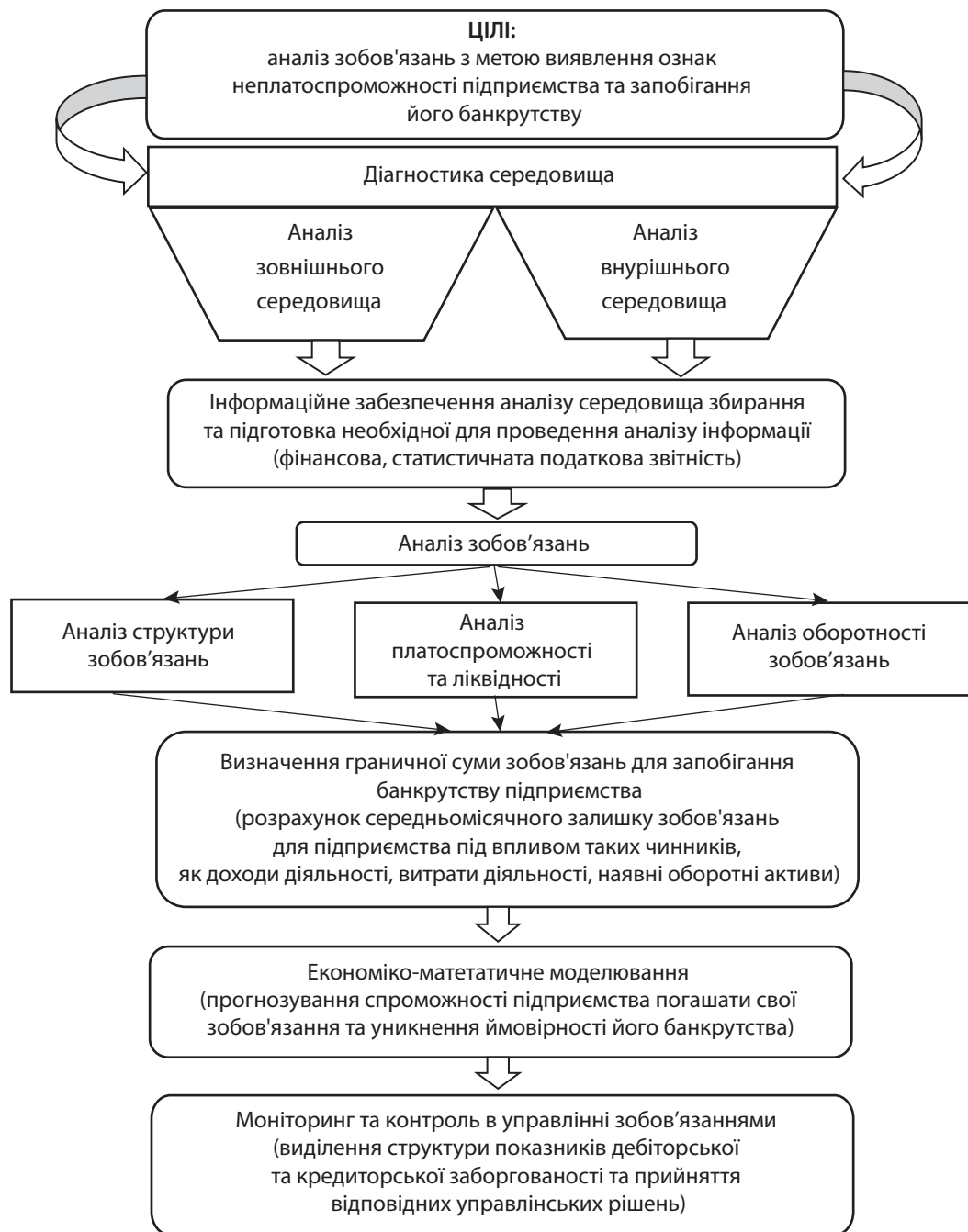

Рис. 3. Схема проведення комплексного аналізу кредиторської заборгованості

Джерело: розроблено на основі [2].

REFERENCES

- Harasym, P. M., Loboda, N. O., and Harasym, M. P. "Strukturalna dynamika zobov'язan pidpryemstva yak klasychna oblikovo-analitychna paradyhma" [Structural dynamics of the obligations of the enterprise as a classic accounting and analytical paradigm]. *Ekonomichni nauky. Seriya «Oblik i finansy»*, vol. 2, no. 11 (2014): 102-110.
- Khomiak, R. L., and Lemishovskiy, V. I. *Bukhhalterskyi oblik ta opodatkovannia* [Accounting and taxation]. Lviv: Bukhhalterskyi tsentr «Azbur», 2009.
- Mironova, O. "Oblik beznadiinoi debitorskoi zaborhovanosti: vid stvorennia rezervu do spysannia" [Accounting for bad receivables: from provisioning to write-off]. *Interaktyvna bukhhalteriia*. 2015. <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/5535/62888>
- Mishchenko, N. D., and Mishchuk, A. I. "Kredytorska zaborhovanist torhovelnoho pidpryemstva: problemy otsynky ta upravlinnia" [Trade payables: valuation and management issues]. *Naukovi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 22.3 (2016): 292-296.
- Popazova, O. V. "Tendentsii zmin debitorskoi ta kredytorskoi zaborhovanosti na pidpryemstvakh Ukrainy" [Trends in changes in accounts receivable and payable at Ukrainian enterprises]. *Ahrosvit*, no. 7 (2015): 40-44.
- "Statystychna informatsiia" [Statistical information]. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Sopko, V. V., Mukoviz, V. S., and Sharapa, O. M. "Osoblyvosti vyznachennia ta rehuliuвання obliku kredytorskoi zaborhovanosti" [Features of definition and regulation of accounting of accounts payable]. *Hlobalizatsiini vyklyky rozvytku natsionalnykh ekonomik*. Kyiv: KNTEU, 2017. 635-647.
- Zelenko, S. V., and Horbatiuk, O. O. "Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia kredytorskoiu zaborhovanistiu za tovary, roboty, posluhy" [Accounting and analytical support of debt management for goods, works, services]. *Ekonomichni nauky. Seriya «Oblik i finansy»*, vol. 1, no. 11 (2014): 65-71.